

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 27.08.2025
(протокол №1)

Силабус
навчальної дисципліни
Історія України
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма: **СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ ТА ПРАВОЗНАВСТВО)**
Спеціальність: **014 Середня освіта (Історія)**
Галузь знань: **01 Освіта / Педагогіка**
Рівень вищої освіти: перший

Викладач (і)	Лиман Ігор Ігорович
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/lyman-igor-igorevych/
Контактний тел.	+380975067230
Е-mail викладача:	lyman@ukr.net
Графік консультацій	Консультація відбуваються за допомогою дистанційних технологій у вільний від занять час

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні/семінарські/лабораторні заняття	Самостійна робота	звітність
27/72	36 годин	36	–	2 (екзамен)

Семестр: осінній, весняний
Мова навчання: українська

Метою курсу є поглиблення знань в галузі вітчизняної історії, зокрема закономірностей виникнення і розвитку української нації та державності на території України, найсуттєвіших здобутків культури українського народу, його місця та ролі у контексті світової цивілізації. Набуті знання допоможуть студентам краще орієнтуватися у сучасних суспільно-політичних процесах, що відбуваються в Україні та адекватно визначати у них своє місце, сприятимуть формуванню політичної культури й гуманітарних цінностей.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення виникнення й розвитку людського суспільства на українських землях від найдавніших часів до сьогодення; аналіз культури українського народу, економічних відносин, політичних інститутів на терені сучасної України, визначення ролі та місця визначних історичних діячів у розбудові української державності.

Ключові слова: історія, національна культура, Київська держава, національно-визвольна війна, «Просвіти», українізація, тоталітарна система, код України, незалежність України, революція гідності.

Компетентності та програмні результати навчання:

№	Програмні компетентності	Компетентності	Результати навчання
1	Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.</p> <p>ЗК 5. Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.</p> <p>ЗК 6. Критичність та самокритичність мислення.</p> <p>ЗК 10. Аналіз та інтерпретація гуманітарного тексту: здатність виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї.</p> <p>ЗК 12. Навички написання аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.</p> <p>ЗК 14. Здатність життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як</p>	<p>ПРН 2. Вміти використовувати набуті знання для вирішення завдань своєї професійної діяльності</p> <p>ПРН 3. Вміти викладати історію в середніх навчальних закладах</p> <p>ПРН 4. Демонструвати здатність до самонавчання і продовження професійного розвитку</p> <p>ПРН 5. Аналізувати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом</p> <p>ПРН 9. З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них</p> <p>ПРН 13. Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі</p> <p>ПРН 14. Аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії</p> <p>ПРН 16. Аналізувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби</p> <p>ПРН 20. Аналізувати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи</p> <p>ПРН 21. Використовувати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії</p>

		<p>засобу, а як цілі й цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.</p> <p>ЗК 16. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність)</p>	
2	<p>Спеціальні компетентності спеціальності (СК)</p>	<p>СК 4. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.</p> <p>СК 5. Здатність розвивати в студентів критичне мислення</p> <p>СК 7. Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.</p> <p>СК 13. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події</p>	

		та явища.	
--	--	-----------	--

Зміст курсу:

Українські землі до XIV ст. Найдавніші землероби та скотарі на території України. Давні слов'яни. Княжа Русь-Україна. Українські землі в складі Литовського князівства, Польщі, Угорщини та інших країн. Україна у XVII – XVIII ст. Инкорпорація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій. Національно-визвольний рух у XIX – на початку XX ст. Українська революція. Моделі української державності 1917-1922 рр. Україна у складі СРСР. Українська РСР у 20-50-ті роки XX ст. Українська РСР у 60-80-х рр. XX ст. Державотворчі процеси в Україні в 1991 – 2000-х рр. Україна в сучасну добу.

Методи навчання: евристична бесіда, бесіда, пояснення; інтерактивні методи (робота в малих групах, мозковий штурм, метод проєктів, дискусія), імітаційна гра (наукова конференція, семінар-диспут), мультимедійна презентація, методи контролю і самоконтролю, самооцінювання, взаємооцінювання.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): Викладачі та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов'язуються дотримуватись таких положень: [Про організацію освітнього процесу в БДПУ](#), [Про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про політику попередження і боротьби із сексуальними домаганнями та дискримінацією у Бердянському державному педагогічному університеті](#) та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність.

Відвідування занять з курсу є особистим вибором здобувача освіти. Під час лекційних занять лектор розкриває проблемні питання та концепти, які включені до семестрового оцінювання з курсу (екзамену). Під час практичних (семінарських) занять здобувачі освіти відповідають на оприлюднені заздалегідь проблемні питання, приймають участь в дискусіях та обговореннях. Важливим елементом опанування знаннями є *самостійна робота* студентів у вільний час від аудиторних занять (археологічна лабораторія, методичний кабінет, читальний зал).

Під час самостійної роботи здобувачі освіти готують індивідуальні завдання з курсу, які мають бути завантажені на платформу MOODLE у встановлені терміни. Право на перескладання поточних оцінок можуть отримати лише ті здобувачі, які пропустили заняття з поважних причин (лікарняний чи відрядження). Перескладання відбувається у формі усної співбесіди. Підсумковий контроль у формі екзамену складається з двох частин – тестова (розміщена на платформі MOODLE, тест має бути виконаний до дня екзамену) та усна (відповідно до розкладу екзаменаційної сесії, за екзаменаційними білетами у формі усної співбесіди). Здобувачі освіти, які отримали незадовільну підсумкову оцінку мають право на перескладання у встановлені терміни.

Використання штучного інтелекту (ШІ) при підготовці до практичних занять можливе виключно для структурування матеріалу, підготовки презентацій, перекладу джерел. Заборонено генерувати неперевіраних та неправдивих фактів (див. [Політика використання](#)

[штучного інтелекту в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету\).](#)

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: У процесі дистанційного навчання для реалізації дисципліни використовується персональний комп'ютер або ноутбук із стабільним доступом до мережі Інтернет, вебкамера, гарнітура (мікрофон і навушники), а також за потреби — планшет або смартфон як додатковий пристрій для участі в заняттях і виконання завдань.

Програмне забезпечення включає платформи для організації відеоконференцій (наприклад, Zoom, Google Meet або Microsoft Teams), системи управління навчанням (Google Classroom, Moodle), текстові та презентаційні редактори (Microsoft Word, Google Docs, PowerPoint), а також сервіси для спільної роботи та обміну файлами (Google Drive, OneDrive).

Наочність дисципліни забезпечується використанням мультимедійних презентацій, інтерактивних схем і таблиць, відеолекцій, навчальних демонстрацій, цифрових підручників і статей, а також візуалізацій у форматі інфографіки. Додатково можуть застосовуватися онлайн-тести, інтерактивні завдання та симуляційні матеріали, що сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу та підтримують активну взаємодію зі студентами в дистанційному форматі.

Система оцінювання та вимоги: підсумкова рейтингова оцінка з курсу не може перевищувати 100 балів та розподіляється наступним чином: заходи поточного контролю – не перевищують 50 балів, залік – не перевищує 50 балів. За роботу на практичних (семінарських) заняттях здобувач може отримати не більше 30 балів. *Критеріями оцінки при усних відповідях* виступають: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мови; впевненість, емоційність та переконаність; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, збірників документів, журналів, інших періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки. Тобто 5 балів – за повну та добре аргументовану й проілюстровану прикладами доповідь, 4 – за недостатньо повне, але певною мірою обґрунтоване повідомлення, проілюстроване прикладами, 3 – неповна відповідь з наведенням поодиноких аргументів та прикладів, 1-2 – за окремі доповнення та приклади. **Самостійна робота студентів.** Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем у вигляді ілюстративного альбому-реферату. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді написання реферату. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів у кожному із змістових модулів.

Список рекомендованих джерел

Базові

1. Бойко О. Яневський Д. 30 років незалежності України: у 2-х томах. Том 1. До 18 серпня 1991 року. – Київ, Фоліо, 2021. – 448 с.
2. Бойко О. Яневський Д. 30 років незалежності України: у 2-х томах. Том 2. Від 18 серпня 1991 р. до 31 грудня 1991 року. – Київ, Фоліо, 2021. – 432 с.
3. Гарін А., Кігіцар І., Кондратенко О. Історія України. – Київ, вид-во Центр навчальної літератури, 2017. – 240 с.
4. Грицак Я. [Нариси історії України: формування модерної української нації XIX-XX ст.](#) [Навч. посібник]. – Київ: Генеза, 1996. – 360 с.
5. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – Київ, Портал, 2021. – 432 с.

6. Качкан В., Левандовський В., Величко О. Історія України. – Київ: Медицина, 2018. – 360 с.
7. Костів К. Книги буття українського народу. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2020 – 190 с.
8. Лаврецький Р. Історія України XIX-XXI століть. – Вид-во Знання, 2017– 375 с.
9. Наш Г. Історія українського народу. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2021. – 250 с.
10. Плохій С. [Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності](#) / Пер. з англ. Р. Клочко. – Х., 2016. – 496 с.
11. Турченко Ф, Турченко Г. Каганов Ю. Історія України (1914–1945). – Вид-во Гельветика, 2021. – 368 с.
12. Наталія Я. [Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.](#) / Н. Яковенко. Київ: Генеза, 1997. 380 с.

Додаткові

13. Бажан О., Мицик Ю. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. – Вид-во Кліо, 2020. 288 с.
14. Белебеха І. Національна Україна. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 384 с.
15. Боряк Г., Таїрова-Яковлева Т. Самійло Величко. «Літопис». – Київ, вид-во Кліо, 2020. – 1016 с.
16. Білінський В. Україна-Русь. Книга перша. Споконвічна земля. – Вид-во Богдан, 2015. – 384 с.
17. Білінський В. Україна-Русь. Книга друга. Князі галицькі-острозькі. – Вид-во Богдан, 2016. – 376 с.
18. Білінський В. Україна-Русь. Книга третя. Українська звитяга. – Вид-во Богдан, 2016. – 408 с.
19. Галамай С. Боротьба за визволення України 1929-1989. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2020. – 342 с.
20. Дзира Я. Літопис Самовидця. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 208 с.
21. Зеркаль С. Руїна козацько-селянської України в 1648-1764-1802 роках. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 248 с.
22. Ільєнко І. В пазурах у двоглавого. Українство під царським гнітом (1654-1917). – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 256 с.
24. Ільєнко І. У жорнах репресій. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2021. – 400 с.
25. Історія Української Держави. Гетьманат Ранньомодерної доби. Під редакцією Валерій Смолій. – Видавництво Арій, 2018. – 720 с.
26. Історія України, написана у V ст. до нашої ери Геродотом. –Видавництво: ФОП Стебеляк, 2019. – 144 с.
27. Касименко О. Російсько-українські взаємовідносини 1648 - початку 1651 р.. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 432 с.
28. Касьянов Г. Незгодні. Українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років. - Вид-во Кліо Мова, 2019. – 272 с.
29. Кісь О. Українки в ГУЛАГУ: вижити значить перемогти: монографія. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2017. – 288 с., бібл., іл. 5
30. Коваль Р. Жінки у визвольній війні. Історії, біографії, спогади. 1917-1930 рр. – вид-во Марко Мельник, 2020. – 432 с.
31. Коваль Р. Донбас. Радість і біль 2014-2020. – вид-во Марко Мельник, 2020. – 184 с.
32. Кралюк П. Острозький культурний центр та становлення Києво-Могилянської академії. – Вид-во КНТ, 2017. – 240 с.

33. Кралюк П. Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях. – Вид-во Фоліо 2020. – 432 с.
34. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 86 с.
35. Недак В. Україна - Козацька Держава. – Видавництво Еліт Бук, 2016. – 1216 с.
36. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. – Київ: Центр навчальної літератури, 2018. – 142 с.
37. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. – Видавництво: Клуб Сімейного Дозвілля. – 512 с.
38. Полонська-Василенко Н. Історія України (у 2-х томах). – Київ: Либідь, 2017. – 1280 с.
39. Прокоп М. Україна і українська політика Москви. – Вид-во Ярославів Вал, 2020. – 216 с.
40. Роман Шухевич у громадсько-політичному житті Західної України 1920-1939 рр. Спогади, документи, світлини. Укладач Андрій Сова. – Вид-во Априорі, 2019. – 816 с.
41. Сорока Ю. 100 важливих подій історії України. – Вид-во Фоліо, 2019. – 208 с.
42. Стецько Я. 30 червня 1941. Проголошення відновлення державності України. – Вид-во Посвіт, 2019. – 484 с.
43. Чорний Г. Хто ми є, українці? – Вид-во Ярославів Вал, 2020 – 224 с.
44. Чухліб Т. Українське козацтво. Золоті сторінки історії. – Київ: Кристал Бук, 2015. – 398 с.
45. Чухліб Т. Ідеальна держава в Україні ? Козацький проект 1710 року. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. – 103 с.
46. Чухліб Т., Бачинська О. Козацька Україна. Після зруйнування Запорозької Січі (1775-1905). – Вид-во Арій, 2021). – 352 с.
47. Шерер Жан-Бенуа Літопис України або Історія козаків-запорожців та козаків України. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 302 с.

Інформаційні ресурси

48. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library
49. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
50. URL: <http://www.history.org.ua/>
51. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
52. URL: <http://www.encyclopedia.com/>
53. URL: <http://www.historians.in.ua/>